

نظام بانکی، صادرات و موانع پیش رو

دکتر کورش پرویزیان
مدیرعامل بانک توسعه و صادرات

فعالان بخش خصوصی را نمی‌توان کمتر از سرمایه‌گذاری خارجی دانست که در این زمینه اقدامات گوناگونی از سوی نهادهایی مسئول صورت گرفته است. اما با توجه به رکود جهانی، بازارهای صادراتی بشدت رقابتی شده و این مسئله ضرورت توجه بیشتر به مزیت‌های رقابتی در محصولات صادراتی ایران را بیش از پیش قدرت می‌بخشد که برخی اقدامات قابل اجرا در این زمینه عبارتند از:

- اعطای تسهیلات ارزان قیمت
- کنترل نوسانات شدید نرخ ارز
- تنظیم تعرفه‌های واردات نهادهای کالایی تولید
- بازنگری در قوانین و مقررات مرتبط با نیروی کار
- تدوین لایحه جامع تسهیلات، رقابت و کنترل جدی جهت عدم تشکیل انحصار
- تبلیغ کالاهای ایرانی در بازارهای هدف
- توسعه تجارت الکترونیک
- عضویت ایران در سازمان توسعه تجارت
- هدفمند کردن یارانه‌های صادراتی و تسریع در پرداخت آن
- شناخت محصولات دارای مزیت
- تأکید بر به کار گیری اصول بانکداری اسلامی
- توسعه همکاری‌های بین‌المللی
- استفاده از ابزارهای نوین تأمین مالی

نتیجه

۱. یکی از نیازهای اساسی صادرکنندگان که همواره مورد تأکید و پیگیری ایشان قرار دارد، محدودیت دسترسی به منابع مالی است و بخصوص با توجه به هزینه‌های بالای تأمین منابع مالی در کشور، لازم است سازوکارهای مناسبی برای تأمین منابع مالی ارزان قیمت و بلندمدت از طریق شبکه بانکی کشور برای بخش صادرات فراهم شود. اثرات قانون هدفمندکردن یارانه‌ها بر بخش صادرات و سرمایه‌گذاری و بخصوص درباره افزایش هزینه‌های تولید که در شرایط تثبیت یا عدم رشد متوازن نرخ ارز موجب زیان صادرکنندگان خواهد شد، نیاز به توجه ویژه دولت دارد، به عنوان نمونه، بازتوزیع منابع حاصل از این قانون و تخصیص سهم مناسبی به بخش صادرات می‌تواند از کاهش صادرات غیرنفتی جلوگیری کند.
۳. یکی از مباحث مطرح در زمینه توسعه صادرات غیرنفتی کشور و کسب توانایی رقابت در بازارهای جهانی توسعه تولید صادراتی است که با در اختیار داشتن سرمایه کافی جهت پوشش ریسک اعتباری اعطای تسهیلات در زمینه صادرات نقش اساسی دارد.
۴. افزایش سرمایه بانک‌ها باعث بهبود شاخص‌های زیر خواهد شد:
 - توسعه صادرات غیرنفتی به عنوان یکی از سیاست‌های اصلی سند چشم‌انداز ۲۰ ساله و اهداف برنامه پنجم توسعه
 - امکان تأمین مالی طرح‌ها و پروژه‌های بزرگ صادراتی
 - امکان حضور در صحنه رقابتی مؤسسات مالی بین‌المللی به لحاظ ساختار مناسب سرمایه که در رتبه‌بندی آینده مبنای قرار خواهد گرفت
 - امکان بهینه‌سازی وضعیت بانک از نظر مدیریت انواع ریسک اعتباری
 - امکان کنترل و ریسک ناشی از نوسان نرخ ارز
۵. یکی از مزیت‌های مهم صادراتی کشور در حوزه صادرات خدمات فنی و مهندسی است که پتانسیل بالایی برای توسعه ظرفیت دارد و از بخش‌هایی است که وابستگی زیادی به منابع مالی دارد و در صورت تأمین منابع، از قابلیت سودآوری بالایی برخوردار است و باید در برنامه‌ریزی‌های آتی، توجه ویژه‌ای به این بخش شود. از این رو، لازم است طرح افزایش توان اعتباری و تسهیلات بانک‌ها توسط نمایندگان مجلس شورای اسلامی و دولت مورد بررسی دقیق قرار گیرد و در این میان سپردن عملیات طرح‌های توسعه‌ای موضوع صندوق توسعه ملی با اولویت بخش خصوصی و همچنین اختیار بیشتر به هیئت‌های عامل بانک‌ها جهت تصمیم‌گیری در خصوص نحوه وصول مطالبات بانک‌ها همزمان با اعطای تسهیلات نظارت شده فنی می‌تواند در کنار افزایش سرمایه بانک‌ها به صورت غیرمستقیم در تجهیز منابع آنها مثر ثمر واقع شود.

تحلیل وضعیت صادرات کشور بدون در نظر گرفتن عوامل اقتصادی، همچون فضای کسب‌وکار، تعاملات بین‌المللی، نیروی انسانی، مدیریت سرمایه و ارتباط میان این عوامل امکان‌پذیر نخواهد بود. به حرکت درآمدن چرخه اقتصادی کشور نیز نتیجه ارتباط بین عوامل یادشده است. به برخی موانع پیش روی صادرات کشور و همچنین اعطای تسهیلات از طرف نظام بانکی اشاره می‌شود:

تورم: با توجه به اینکه افزایش نرخ تورم در کشور موجب کاهش ارزش واقعی پول ملی می‌شود، این امر تحلیل توان واقعی منابع بانکی را به همراه دارد و در عین حال نیاز

به مقادیر اسمی منابع مالی جهت تسهیل صادرات را افزایش خواهد داد. لذا لازم است تمامی نهادهای اقتصادی جهت توسعه صادراتی کشور توجه لازم به مهار نرخ تورم داشته باشند، چرا که کارشناسان اقتصادی معتقدند دولت باید تفاوت بین شاخص‌های کالاهای صادراتی را با نرخ تورم در بازارهای هدف محاسبه کند و این مبلغ را هر سال به عنوان یارانه به صادرکنندگان پرداخت کند. برای این منظور توصیه می‌شود دولت ضمن تلاش برای کنترل نرخ تورم از سیاست‌های جبرانی مناسب برای جامعه صادرکنندگان بهره‌گیرد. نبود یک برنامه‌ریزی منسجم و هدفمند در ارائه جوایز صادراتی می‌تواند منجر به از بین رفتن انگیزه‌های صادراتی شود. نوسانات ارزی: عدم تغییرات نرخ ارز متناسب با تغییرات تورمی کشور منجر به عدم اطمینان برای تصمیم‌گیری و اعطای تسهیلات ارزی بانک‌ها خواهد شد، لذا می‌توان با اعمال سیاست‌های صحیح ارزی، حجم صادرات کالاهای غیرنفتی و در نتیجه درآمدهای ارزی را افزایش داد. در نتیجه هر چه درآمدهای ارزی از محل صادرات غیرنفتی افزایش یابد، وابستگی اقتصادی به درآمدهای نفتی کاهش پیدا خواهد کرد و روند رشد و توسعه اقتصاد کشور از ثبات بیشتری برخوردار خواهد بود.

بحران مالی جهانی: واقعیت این است که بحران جهانی با توجه با تأثیراتی مانند کمبود نقدینگی، کاهش قیمت نفت، کاهش رشد اقتصادی، محدود شدن استفاده از منابع مالی خارجی و... محدودیت‌های مختلفی برای بانک‌ها، چه در عرصه داخلی و چه خارجی، به همراه دارد. البته این نظر که به دلیل عدم همبستگی بازارهای مالی ایران با بازارهای جهانی، تبعات مالی بحران جهانی به صورت مستقیم بر بازارهای مالی ایران تأثیر نخواهد گذاشت، تاحدودی درست است، لیکن پیامدهای بحران مالی در سطح جهانی چالش‌های جدی برای کشورمان به وجود آورد که عبارتند از:

۱. افت درآمدهای نفتی کشور و پیامدهای حاصل از آن برای اقتصاد ایران
 ۲. رکود در بازار جهانی کالا و خدمات و تهدید صادرات غیرنفتی ایران
- تعداد نهادهای ناظر بر بانک‌ها: تعدد نهادهای ناظر بر فعالیت‌های بانکی موجب محافظه‌کار شدن و عدم انعطاف‌پذیری آنها می‌شود، در حالی که برخی مواقع آنها مجبور به ریسک کردن برای رسیدن به بخشی از اهداف خود هستند.
- تفاوت قوانین حاکم بر نظام اقتصادی کشور با دیگر کشورها: بانک در اقتصاد سرمایه‌داری یک مؤسسه پولی قلمداد می‌شود که نسبت به موارد استفاده وام‌های اعطاشده بی تفاوت است و با اخذ وثایق مطمئن، نگرانی خود را از بابت عدم بازپرداخت اصل و بهره وام‌ها به حداقل می‌رساند، اما در اقتصاد اسلامی، بانک در مورد مصارف سرمایه‌های جامعه نظارت و کنترل دارد و به صورت شریک نقش خود را ایفا می‌کند، در نتیجه بانک به جای یک مؤسسه پولی به یک نهاد مالی تبدیل می‌شود.
- فقدان بستر مناسب فناوری اطلاعات: فقدان بسترهای لازم در راستای ایجاد بانکداری الکترونیکی در کشور یکی از تهدیدها در محیط تکنولوژیکی است و بدون فراهم آوردن شرایط ممکن، حرکت در مسیر بانکداری الکترونیکی با مشکلات گسترده‌ای روبه‌رو خواهد شد.

فضای کسب‌وکار داخلی: در دوران حاضر، اهمیت بهبود فضای کسب‌وکار برای